

КУЛЬТУРА 8

Лекція #15:

**Символіка орнаментів
українського
народного
мистецтва**

Що це таке символ?

❖ Що це таке символ?

Якщо подивимося у Вікіпедію, дістанемо наступне пояснення:

Знак.

Знаком можуть виступати об'єкт, зображення, написане, слово, що заміняє собою деяке інше поняття.

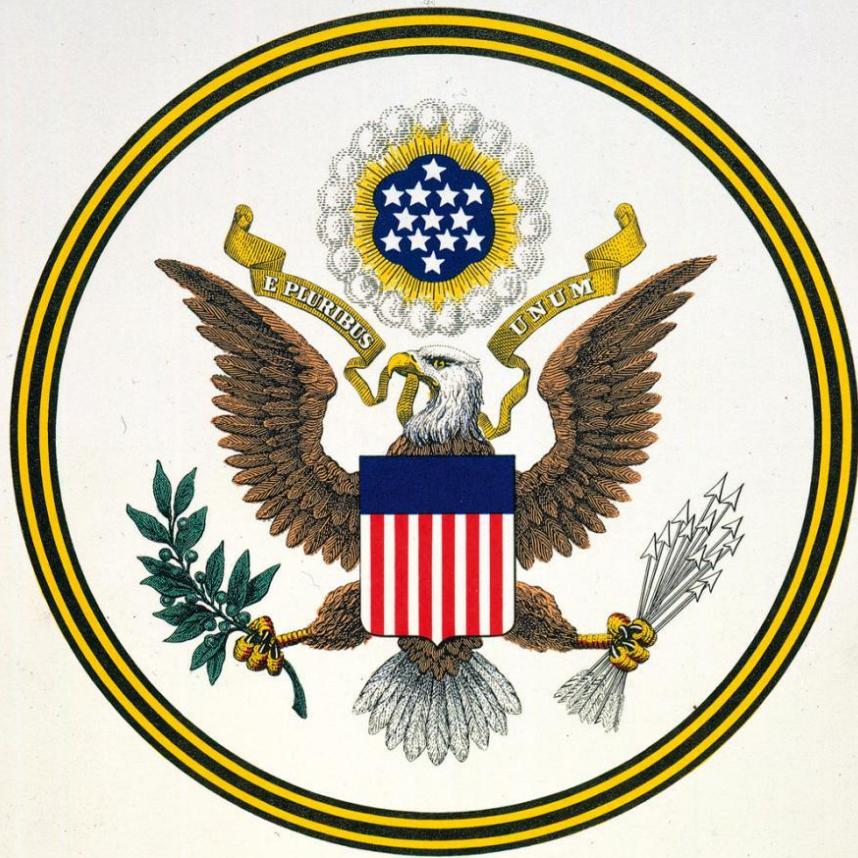
Символи вказують (або слугують як знак) на ідеї, поняття або інші абстракції.

Прикладами символів можуть бути символи, що використовуються на картах, щоб позначити місця, варті уваги: перехрещені шаблі для позначення поля бою;

Цифри є символами що позначають числа.

➤ Що ці символи означають?

THE GREAT SEAL OF THE UNITED STATES

➤ А ці?

- ❖ **Що це таке символ?**
- ❖ **Простіше для нас, символ, це знак (a sign) чи предмет (an object) що представляє якусь ідею або прикмету (characteristic or attribute).**
- ❖ **Символи появляються у всіх родах мистецтва, а особливо в народному мистецтві усіх народів.**
- ❖ **Український нарід протягом тисячі років розвинув цілий ряд символів які уживають у всіх формах народнього мистецтва – у вишивках, на писанках, у різьбі, в кераміці, в малюнках та прикрасах.**
- ❖ **Які це є символи?**

- ❖ В народньому мистецтві, ми ділимо символи на окремі групування:
- ❖ Геометричні орнаменти
- ❖ Рослинні орнаменти (plant motifs).
- ❖ Тваринні орнаменти (animal motifs).

I. ГЕОМЕТРИЧНІ ОРНАМЕНТИ

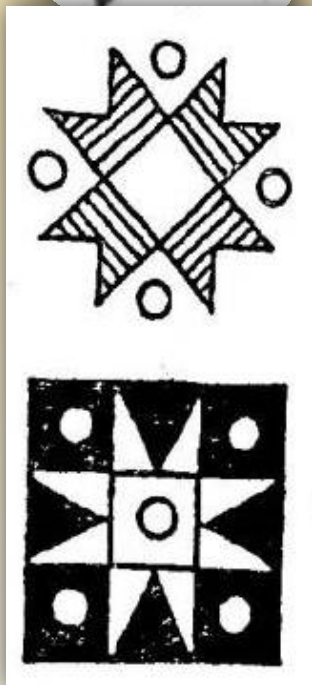
❖ Свастика, або ломаний хрест:

- СИМВОЛ сонця, вогню, ґалактики, зірок.
- відомий з давних давен гіндусам, грекам, китаїцям, американським індіанам, і т. д.
- ставиться на бажання щастя і сили

❖ Восьмикутна зірка або рожа

- знак сонця
- також знак краси і ніжності
- пори року
- чотири сторони світу
- знак зірок

❖ трикутник

- зображує всілякі трійці, як наприклад:
- земля, вода, повітря
- сонце, грім, вогонь
- небо, земля, пекло
- Пресвята Трійця
- Вогонь
- Енергія – особливо жіноча і

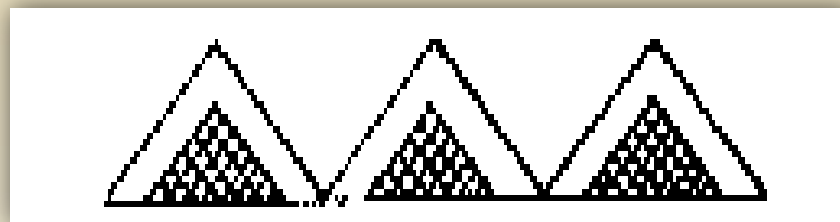
чоловіча

свята Трійця

Боже око

дашки

трикутники – гори

❖ Триніг або тригвер

- один із найстарших символів
- подібна символіка до трикутника
- енергія сонця
- солярна система / космос / всесвіт (universe)

Один із найстаріших символів сонця, а також знак святого числа "три".

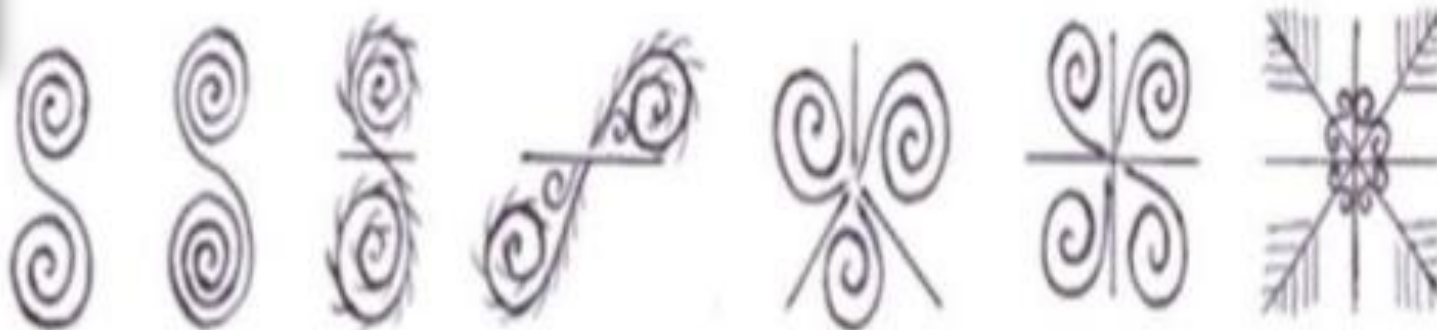
❖ Спіраля, кривулька

- вічність
- безконечний рух сонця на небоводі (sky)
- колокруг життя (circle of life)
- солярна система
- космос / всесвіт / галактика
- пастка для злих сил (trap for evil)

БЕЗКОНЕЧНИК – символ багатого вражаю, означає нитку життя.

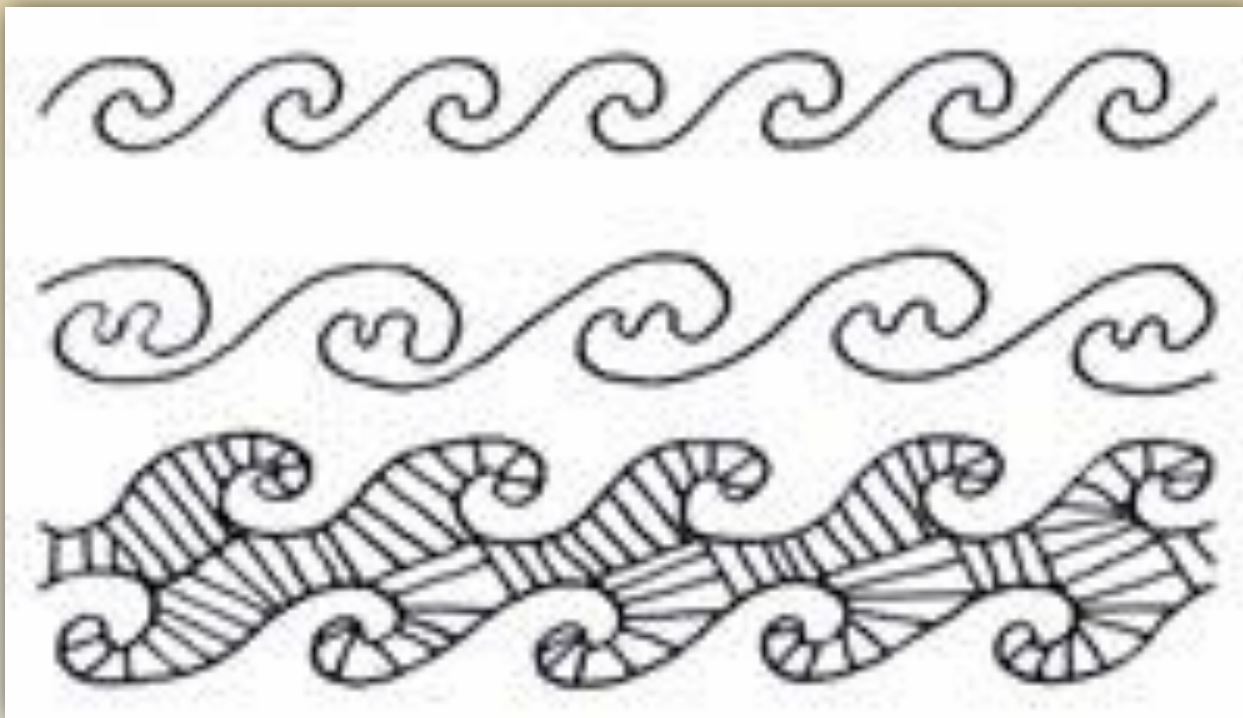

❖ Безконечник, меандер

- вічність
- безконечний рух сонця на небоводі (sky)
- колокруг життя (circle of life) народження, життя, смерть, народження, життя, смерть...
- безконечна зміна дня на ніч на день
- вічна нитка людського життя

Безконечник

❖ Лінія, хвиляста лінія (подібна до безконечника)

- вічність

- земля

- вода

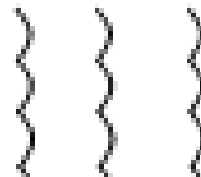
пряма горизонтально лінія – земля

горизонтальна хвиляста – вода

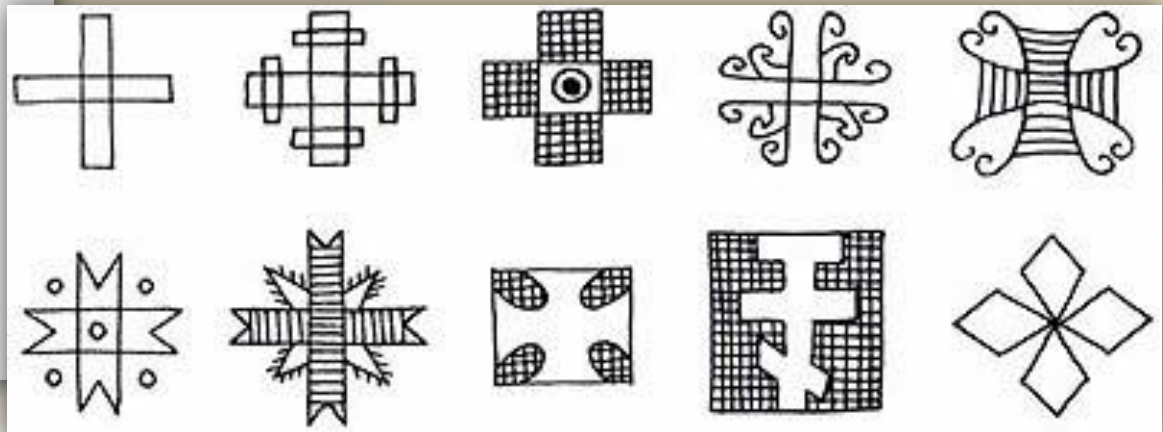
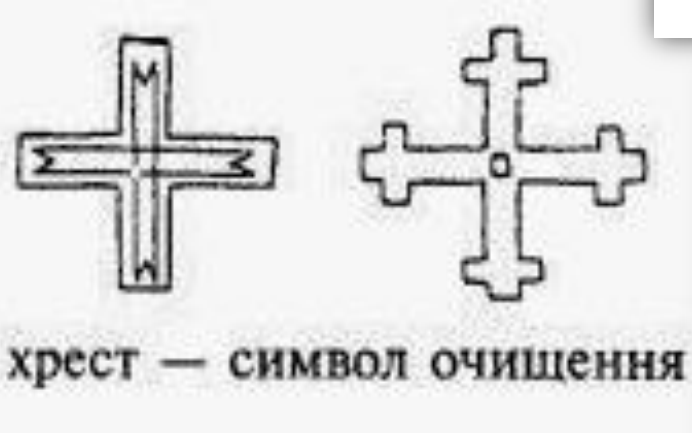

вертикальна хвиляста – дощ

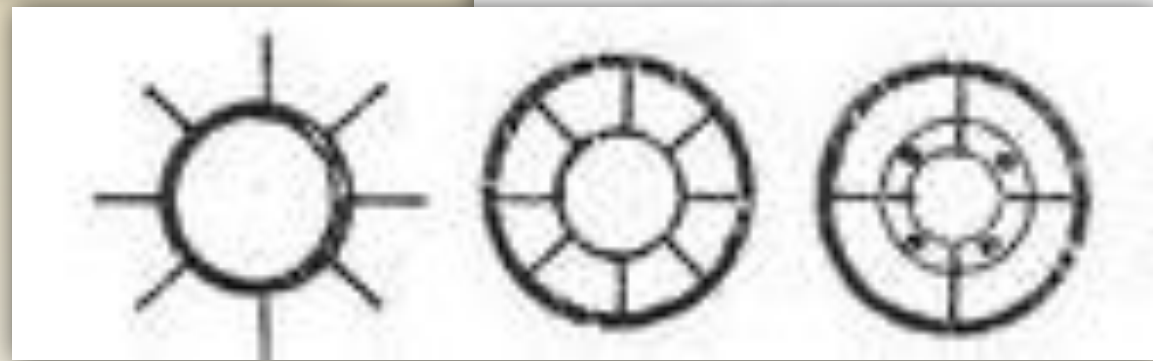
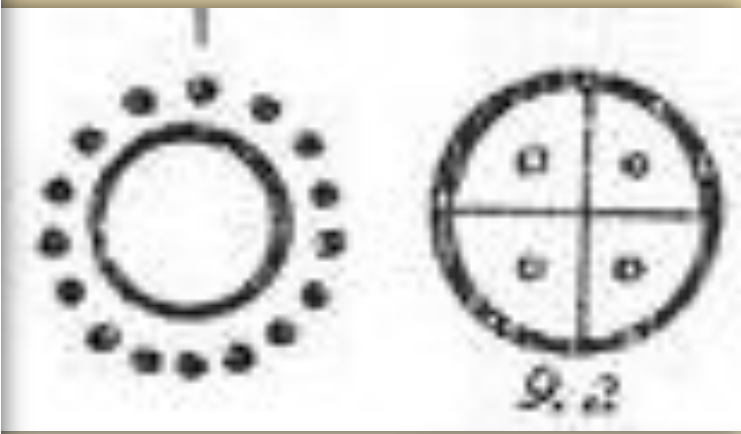
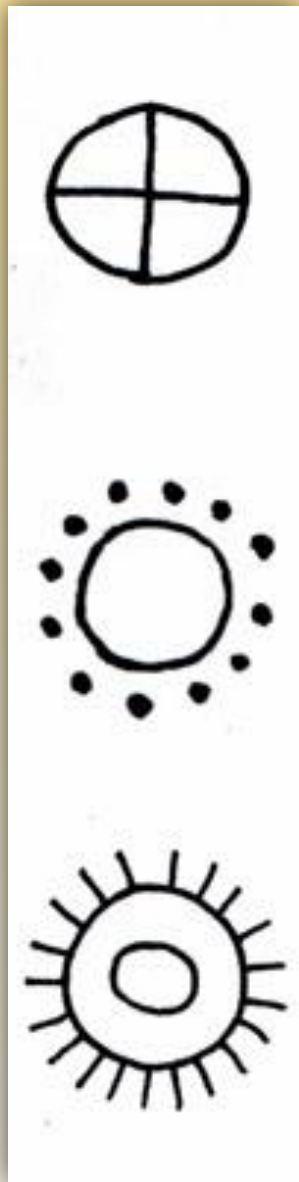
❖ Хрест

- знак охорони перед недобрими силами
- пори року
- чотири кути світу
- християнська символіка
- сонце

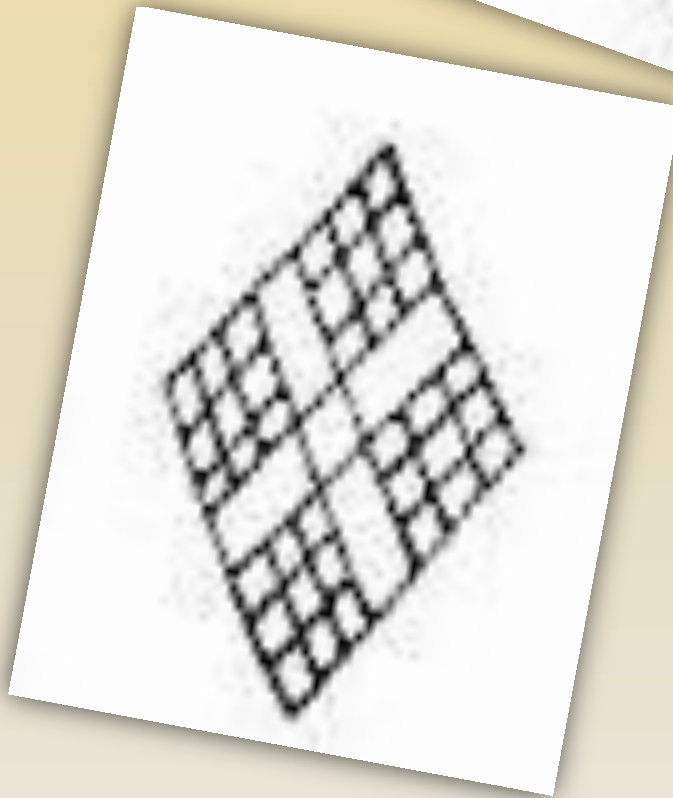
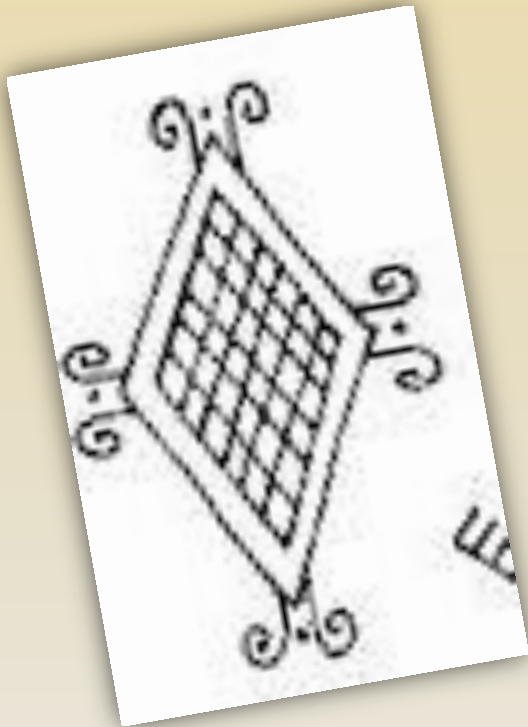
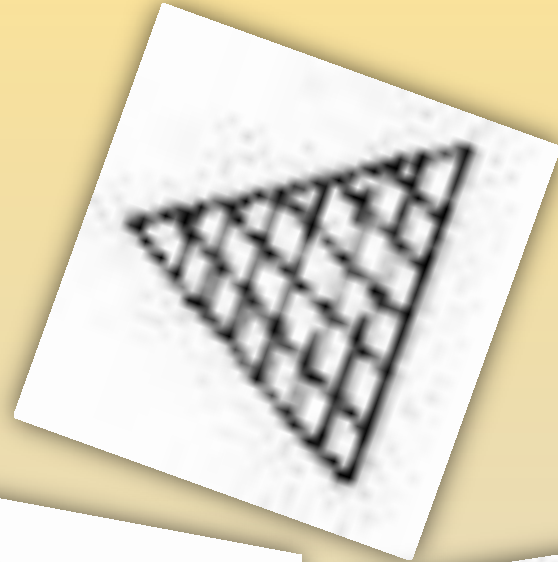
❖ Коло

- знак охорони перед недобрими силами
- сонце
- безконечник
- космічні сили

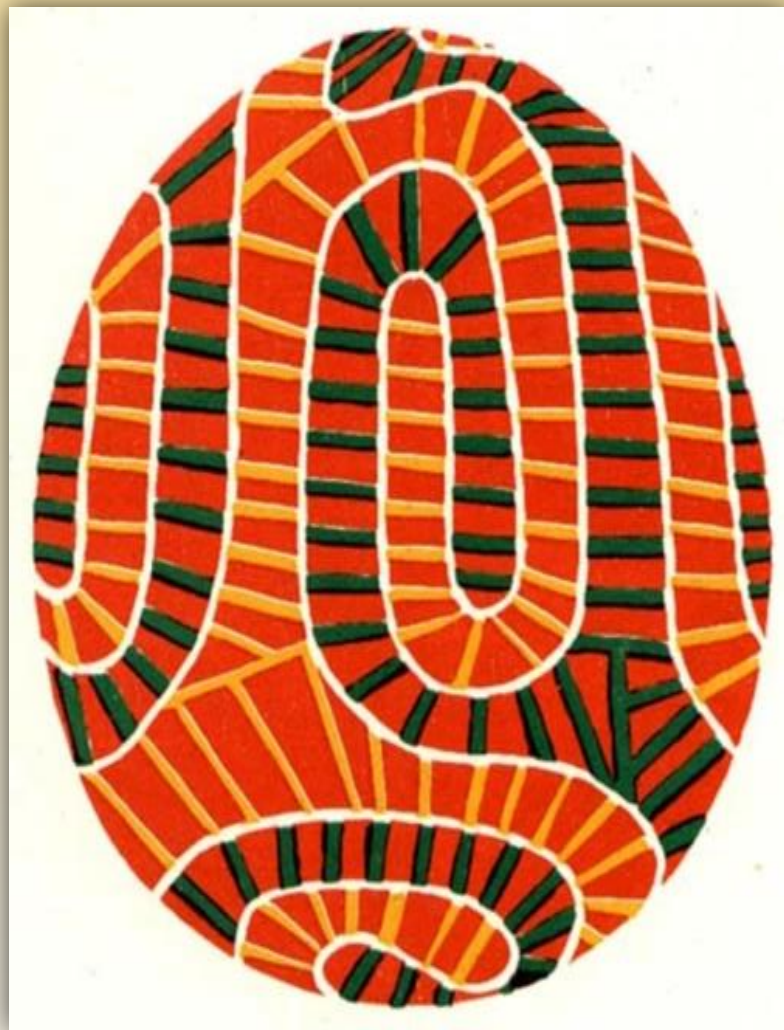
❖ Ситко, решітко (sieve)

- праця
- знання
- земля

❖ Драбинка

- дорога життя
- бажання піднятися до неба

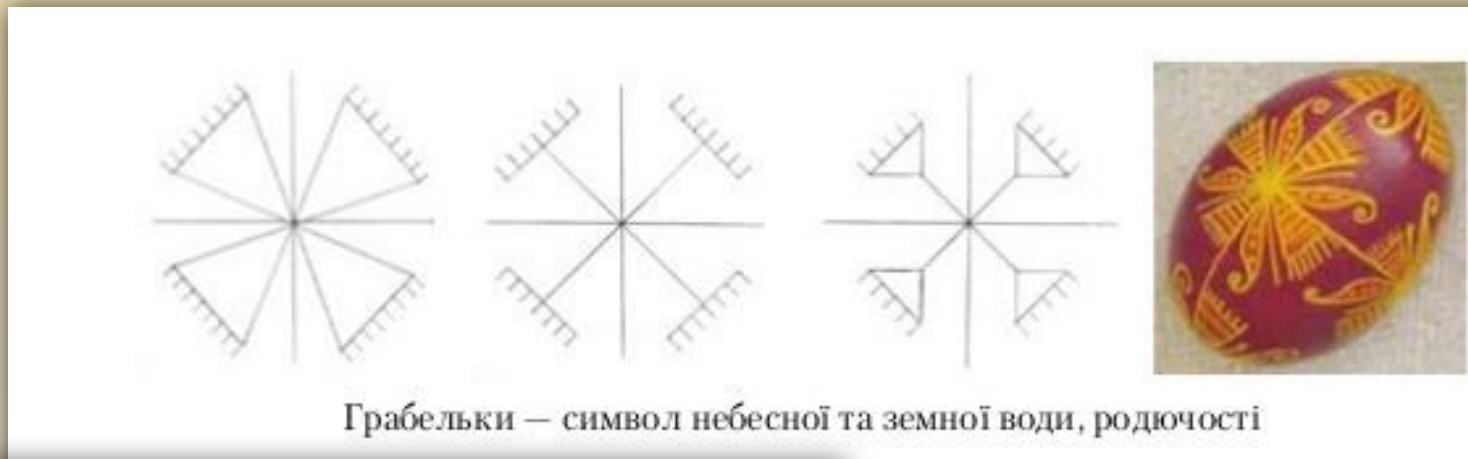
Драбинка
пряма

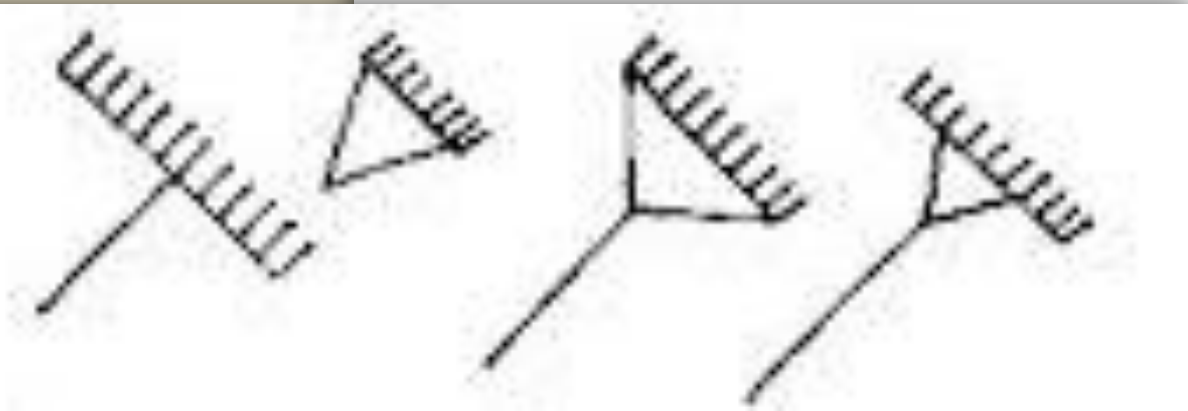
Драбинка
скошена

❖ Гребінь та граблі

- знак порядку
- хліборобство
- небесна та земна вода
- родючість (fertility)
- добрі жнива / урожай (good harvest)

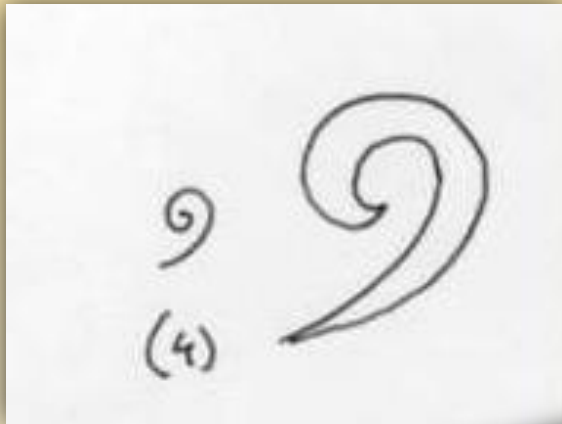

Грабельки — символ небесної та земної води, родючості

❖ Кучері

- знак охорони
- заокруглені до середини схоплюють лихо
(capture evil)

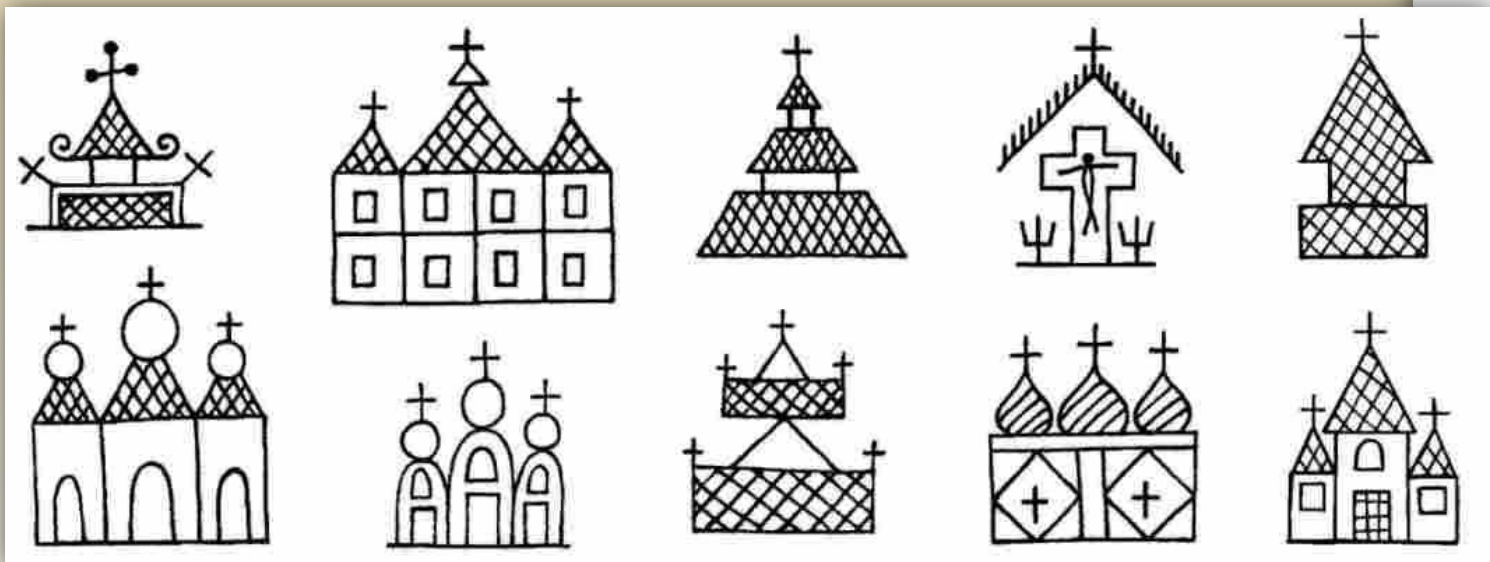
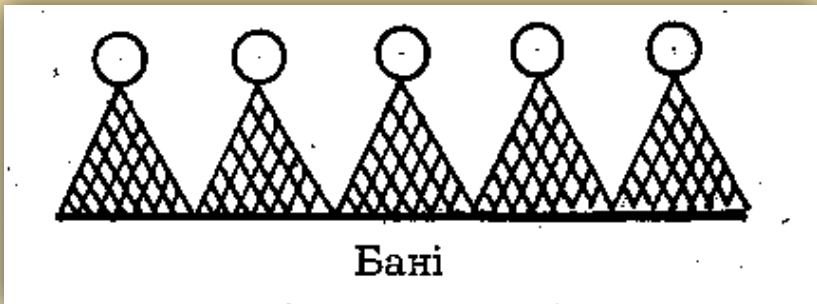
❖ Крапочки

- зорі
- дощ
- зерно
- Божі сльози

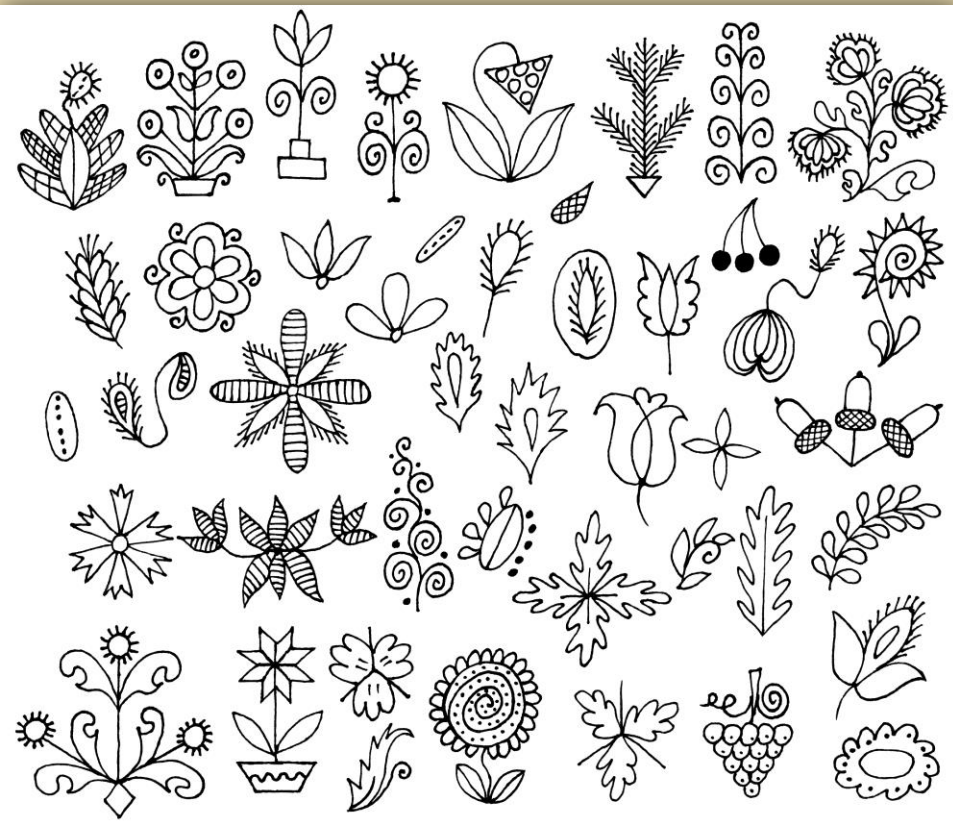
❖ Церкви

- християнські
- вічність
- бані

1. РОСЛИННІ ОРНАМЕНТИ

- ❖ Показують народні повір'я (beliefs), які пов'язані із різними рослинами і символізують риси (characteristics) які людина бажає собі мати

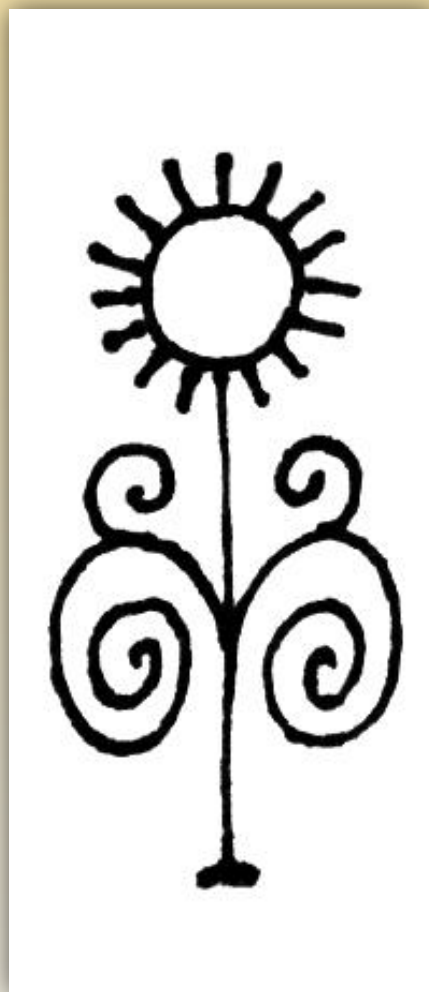
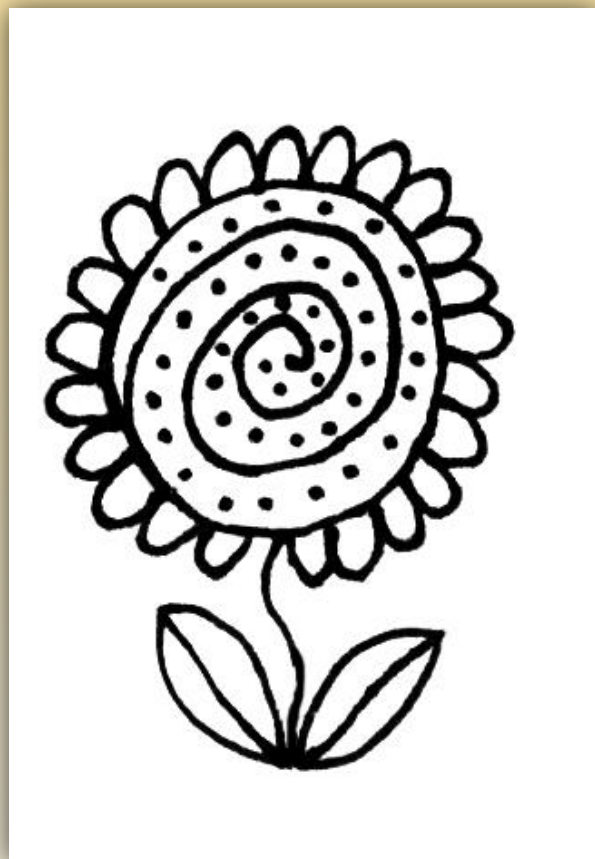

❖ КВІТИ

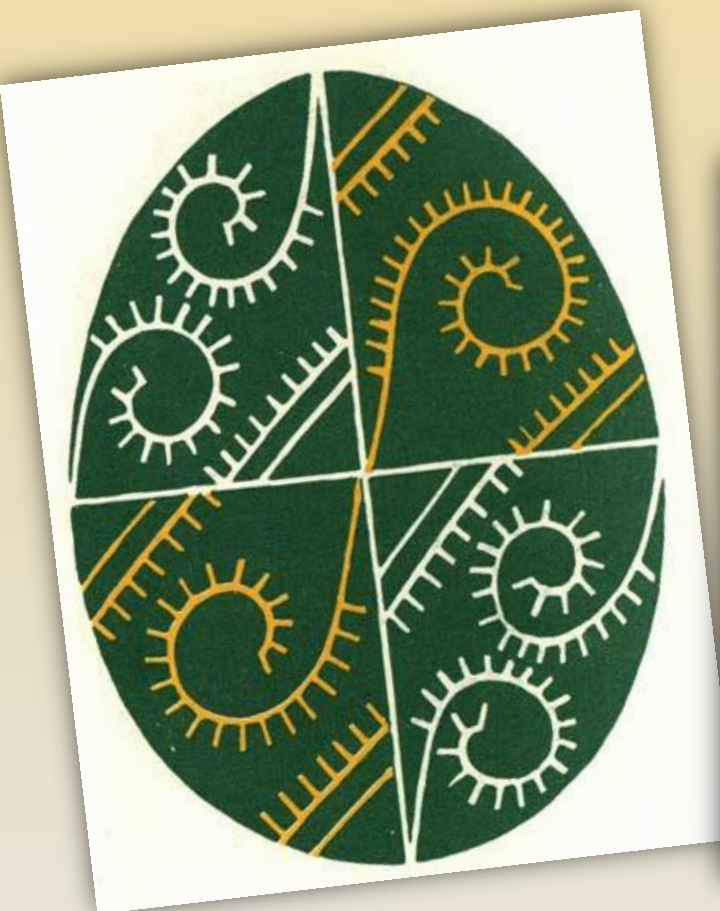
- ❖ рожа / троянда
- квітка сонця і зірок
- краса

❖ **Соняшник:**
– **теплота сонця**

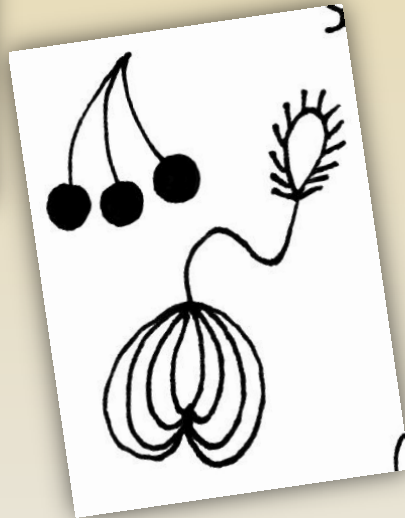
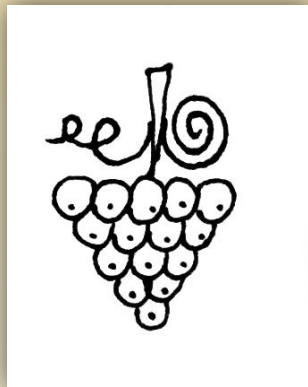

- ❖ **Барвінок (periwinkle):**
 - подружня радість
 - оберіг злої сили
 - знак вічної пам'яті

❖ ОВОЧІ, ГОРОДИНА, КОЛОСКИ.

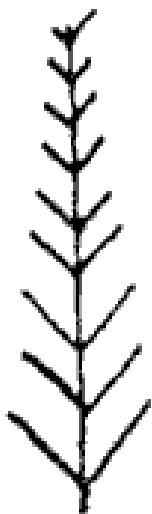
- надія (hope) на врожай
- достаток (plenty)
- добре життя

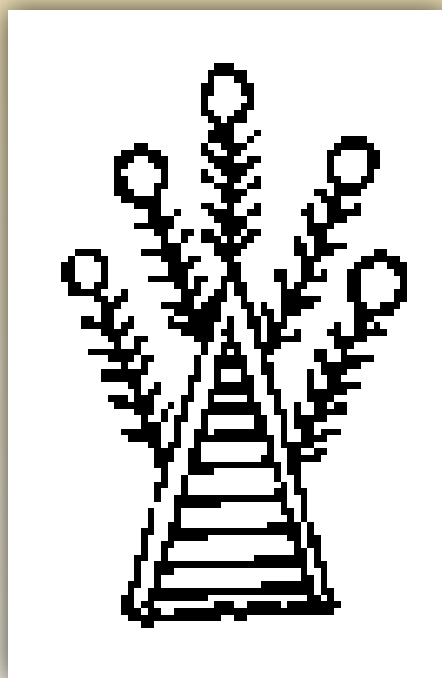
❖ ДЕРЕВА

❖ Сосна (pine), смерека (spruce), ялиця (fir):

- здоров'я
- сила
- вічна молодість

сосна

❖ Дуб (оак):

- мужеська сила
- краса
- Перун
- ЖИТТЯ

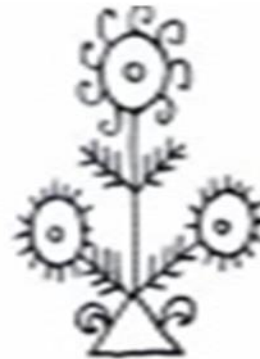
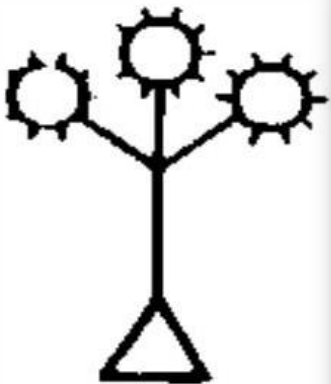
❖ Тополя (poplar), верба (willow), калина (viburnum), липа (linden):

- жінка
- краса
- жіноча енергія
- лікування проти хворіб (healing)
- обороно проти злого
- безконечне життя

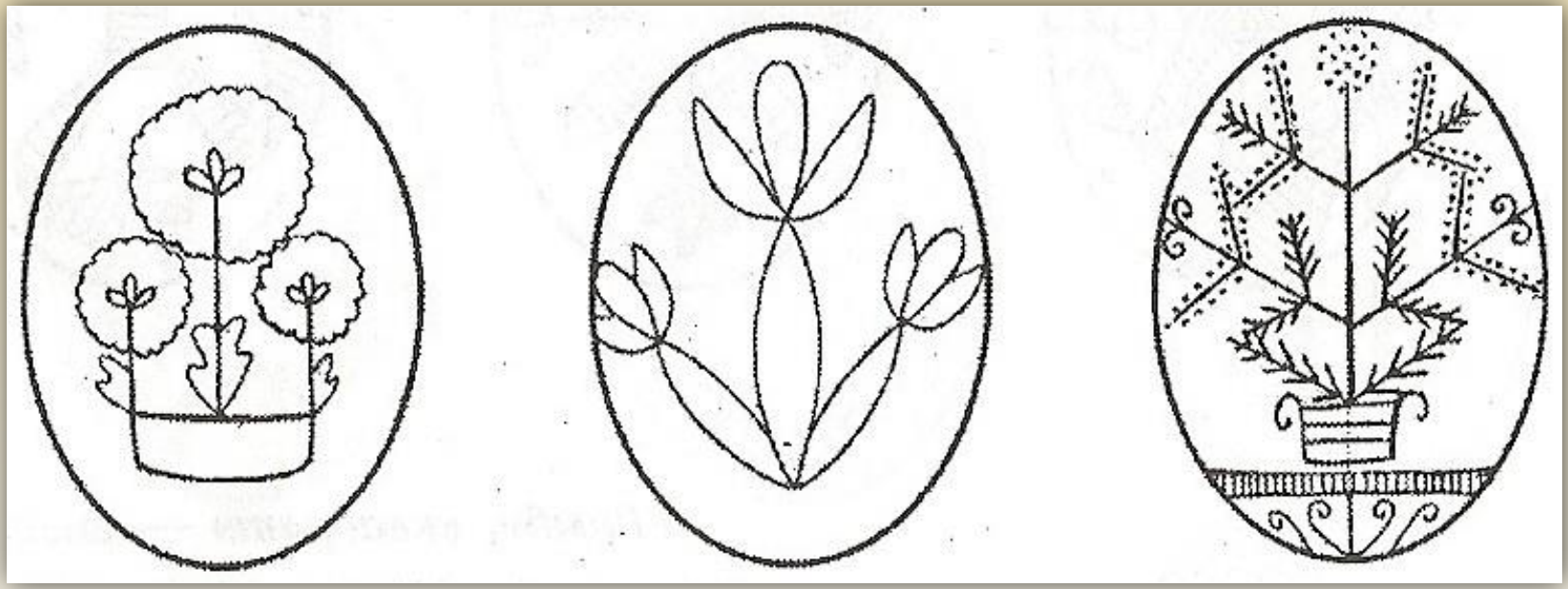
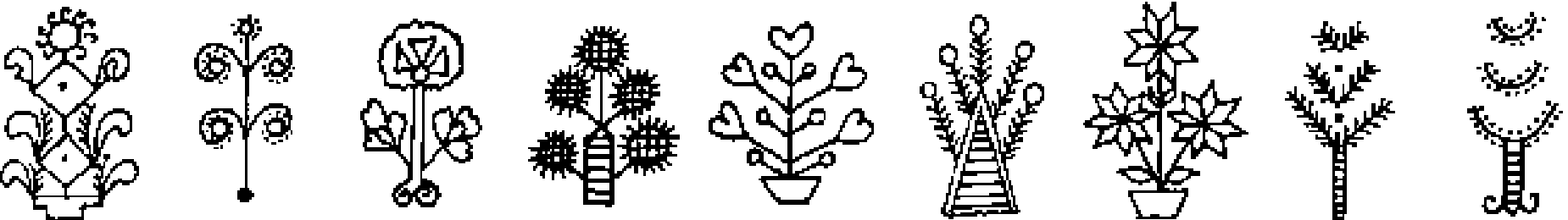
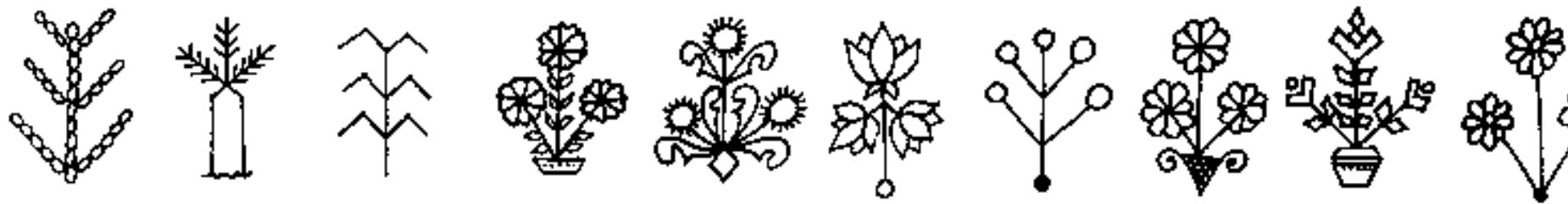
❖ ДЕРЕВО ЖИТТЯ

- ❖ Дерево життя (the tree of life) / райське дерево:
 - початок нового життя
 - колокруг життя
 - три галузі – жінка, чоловік, дитина
 - один із найстарших символів
 - безперервне відновлення природи
 - образ божої мудрості

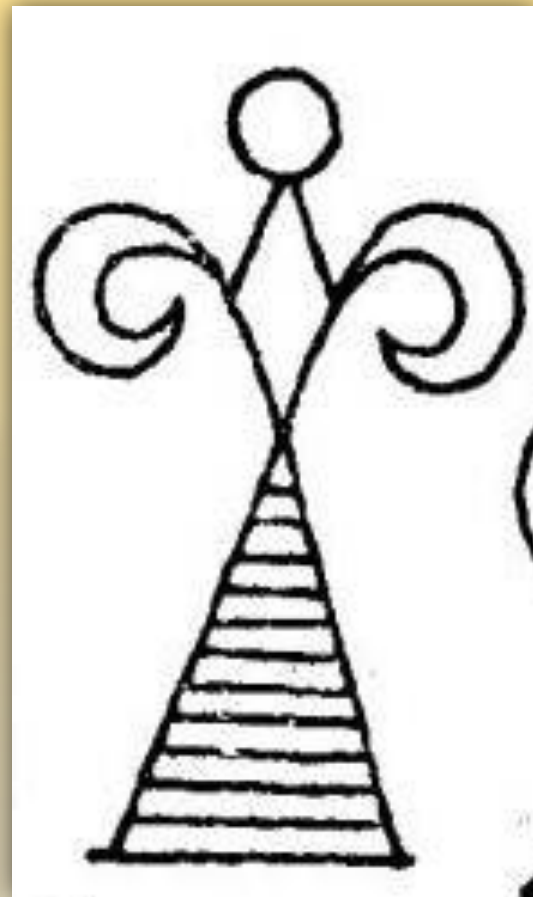
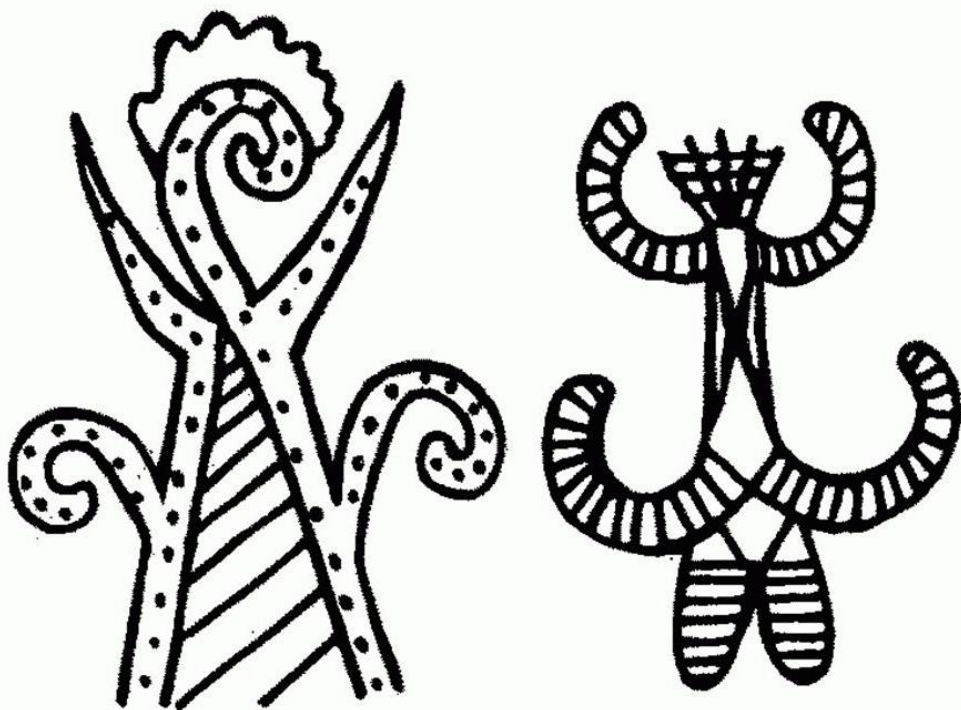
Дерево життя — символ невичерпної життєвої сили, гармонії, безсмертя

❖ **БЕРЕГІНЯ**

- ❖ **Найдивовижнішою властивістю дерева життя є його здатність перетворюватися у Жінку-берегиню з піднятими до неба руками.**
 - символ родючості.
 - матір земля
 - матір природа
 - один із найстарших символів
 - безперервне відновлення природи
 - охорона від злого

Символ Берегиня

ЗБИТКОРА
Оксана Должко

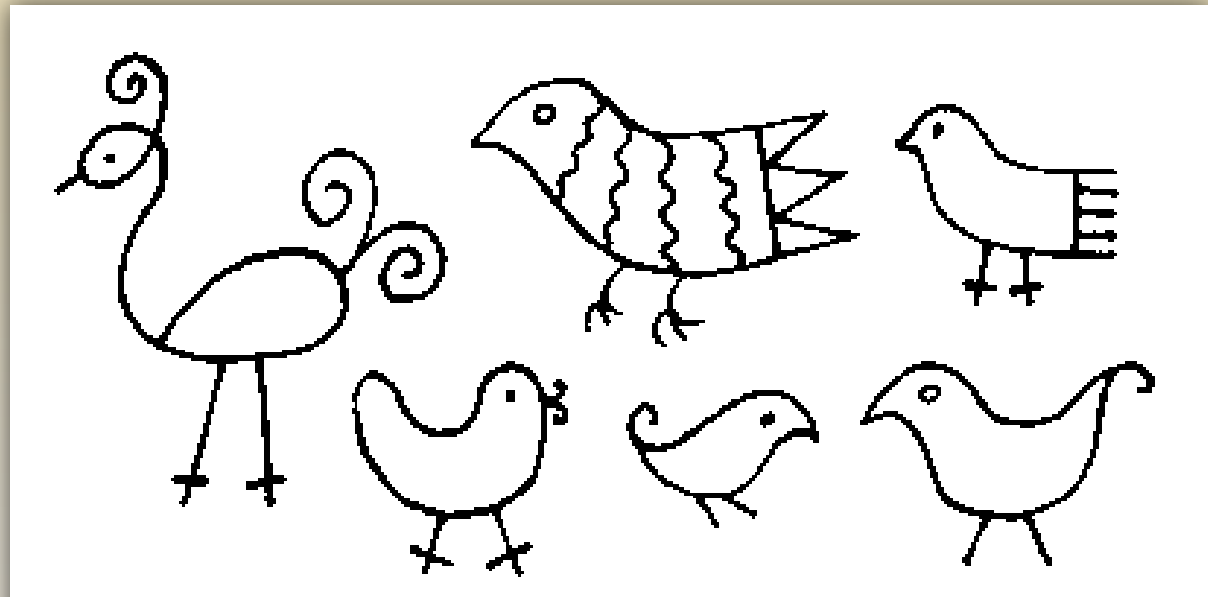

Берегиня — охоронниця домашнього вогнища, повелителька людських долъ

III. ТВАРИННІ ОРНАМЕНТИ:

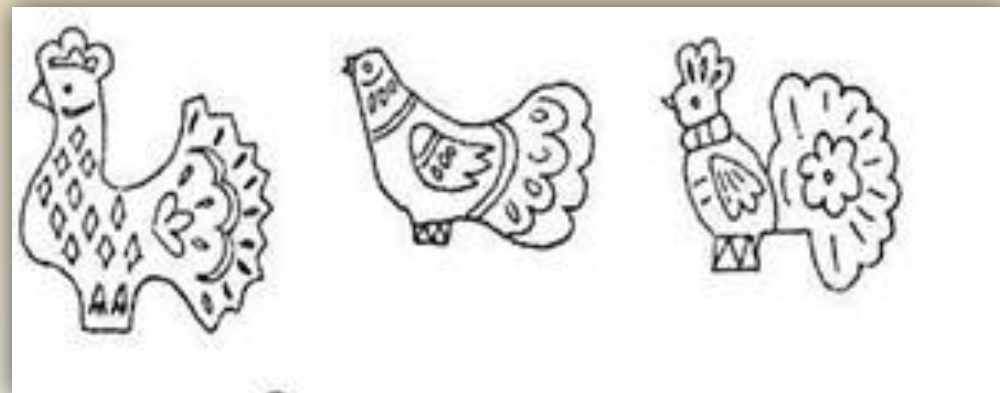
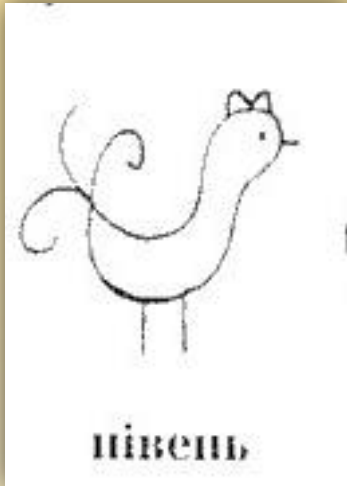
ПТАХИ

- ❖ Птахи, це вістники (messengers) сонця, неба і приходу весни
- ❖ допомагають у здійсненні бажань (help make wishes come true)
- ❖ відганяють все лихе

❖ Півень:

- це вістун (messenger) нового життя
- вістун радості
- божа птиця, має магичні сили

❖ **Голуб:**

- **любов**
- **два голуби що сидять на дереві навколо місяць і море – це образ початку світу**
- **часто знаходиться в руках берегині**

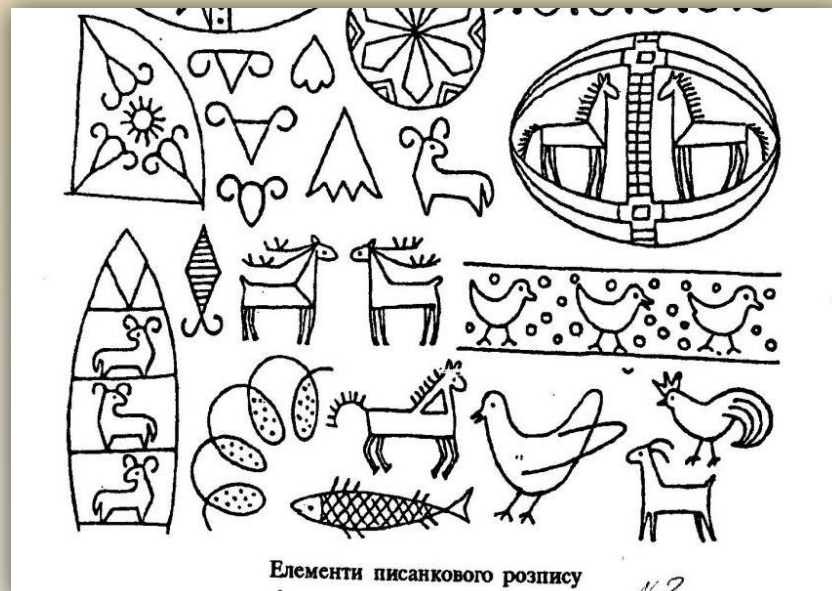

- ❖ Зозуля (cuckoo) , лелека (stork), чорногуз (crane), соловейко (nightingale), сокіл (falcon), пави (peacocks), лебеді (swans) та інші...

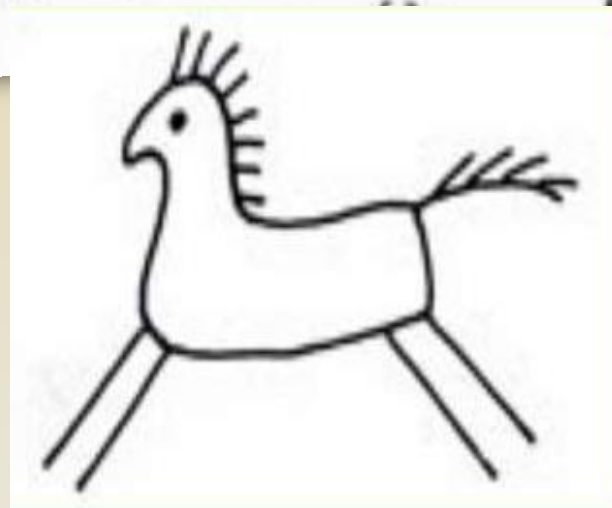
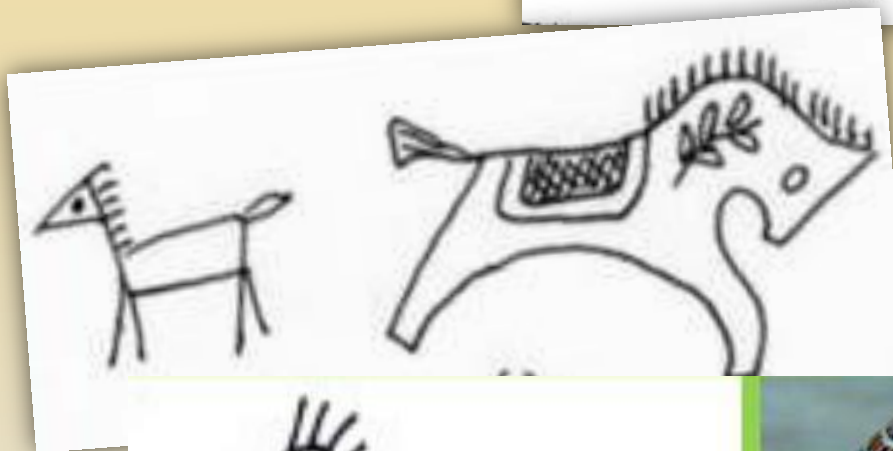
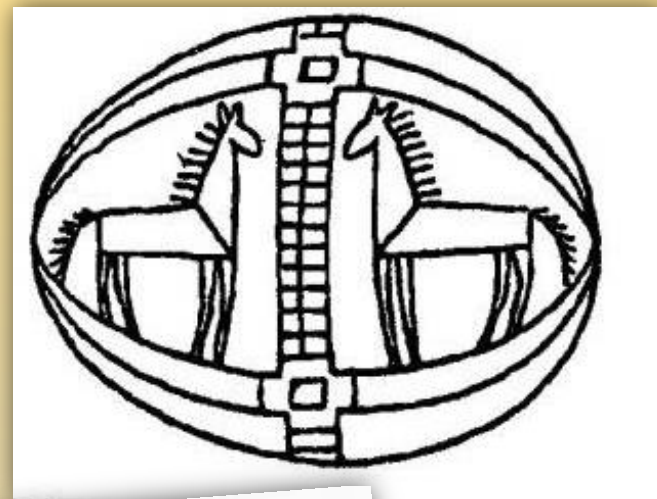
III. ТВАРИННІ ОРНАМЕНТИ: ЗВІРІ

- ❖ Символізують багатство
- ❖ Сила
- ❖ Включають ссавців (mammals), репртлів (reptiles), плазунів (amphibians), павуків (arachnids), комах (insects) та риб (fish).

❖ Коні

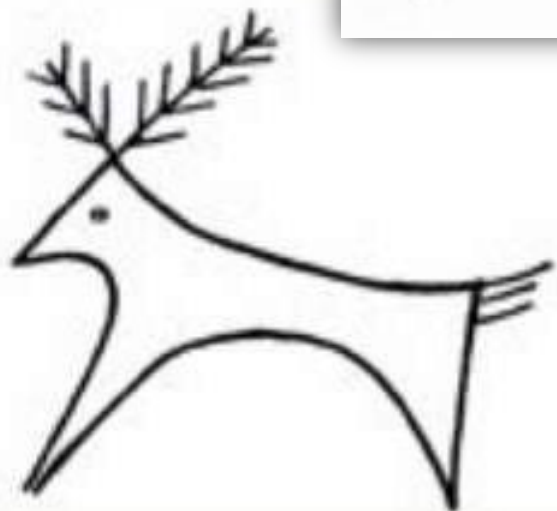
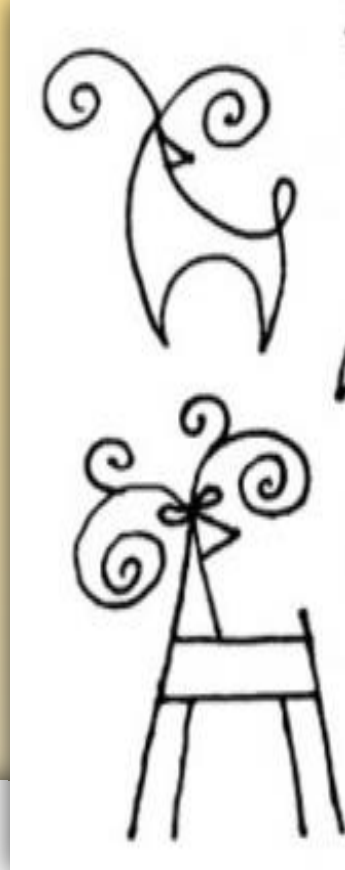
- відвага (courage)
- витривалість (endurance)
- сила (strength)
- сонце.

❖ Олені

- Багатство

- Достаток (wealth/affluence)

❖ Барани

- багатство

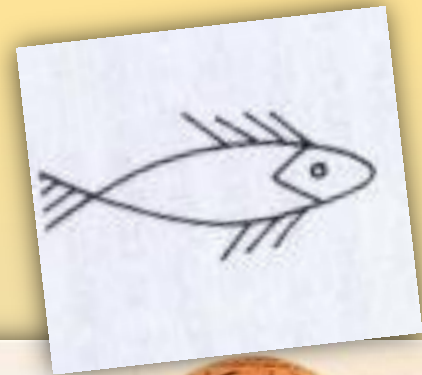
- достаток (wealth/affluence)

Варіанти системи оформлення глиняних свищиків-тварин. Опішна.

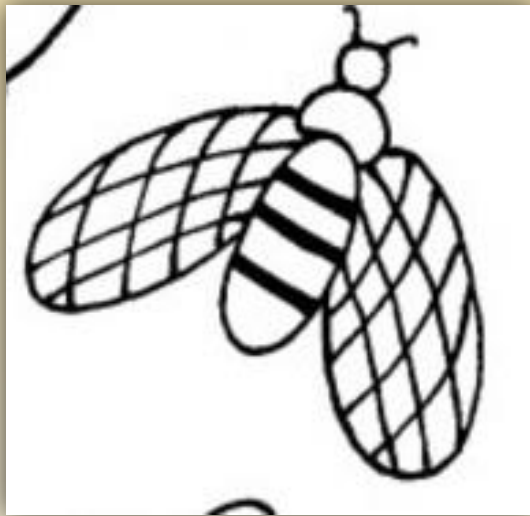
❖ Риби

- Помноження щастя
- рух

❖ **Бджоли (bees), метелики (butterflies), жуки (beetles), п'явки (leeches)**

- **працьовитість**
- **краса**
- **лікарські**

❖ павуки (spiders)

- вістун щастя і здоров'я

❖ Роги

- сила
- багатство

